

Биљана М. Бабић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српски језик и лингвистику
biljanab@ff.uns.ac.rs

Оригинални научни рад
УДК: 811.163.41'366'243
DOI: 10.19090/MV.2023.14.95-118

АНАЛИЗА ГРЕШАКА У ОБЛИКУ КОНГРУЕНТНЕ РЕЧИ У ИМЕНИЧКОЈ СИНТАГМИ У СРПСКОМ КАО СТРАНОМ ЈЕЗИКУ

АПСТРАКТ: У раду се спроводи морфосинтаксичка анализа грешака у облику конгруентне речи у именичкој синтагми, на грађи прикупљеној у писменим саставима страних студената на почетним нивоима учења српског језика као страног (A1 и A2). Анализа представља наставак раније започетог истраживања грешака у роду конгруентне речи у именичкој синтагми. Пошло се од категорије рода јер се она најчешће наводи као проблем неизворних говорника, нарочито оних који у свом језику ту категорију немају. Будући да се у конгруентној речи с категоријом рода преплићу и категорије броја и падежа, неопходно је сагледати и грешке у њиховом избору и упоредити их с грешкама у роду како би се добила целовита слика. Циљеви анализе су: идентификација грешака, њихова систематизација према типовима, опис, квантификативна и статистичка обрада, затим излагање резултата анализе према типовима грешака, учесталости њиховог појављивања и према матерњем језику студената.

Кључне речи: српски као страни језик, анализа грешака, синтаagma, конгруенција, род, број, падеж.

ERROR ANALYSIS OF CONGRUENT WORDS IN THE NOUN PHRASE IN SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

ABSTRACT: This paper presents the results of a morphosyntactic error analysis of congruent words in the noun phrase on the basis of a corpus compiled from written assignments of students at the beginner levels of learning Serbian as a foreign language (A1 and A2). The analysis is a continuation of previous research on errors in gender of congruent words in the noun phrase. The starting point has been the category of gender since it is most frequently listed as a problem which non-native speakers encounter, especially those whose native language does not possess this category. Since the category of gender in the congruent word is intertwined with the category of number and case, it is necessary to gain insight into errors in their choice as well and compare them with errors in gender in order to gain better insight. The aims of the analysis are: the identification of errors, their systematization according to

types, description, quantitative and statistical analysis, the presentation of the analysis results according to types of errors, frequency of their occurrence and students' native language.

Key words: Serbian as a foreign language, error analysis, phrase, congruence, gender, number, case.

1. УВОД

Анализа грешака у облику конгруентне речи у именичкој синтагми на први поглед не чини се изазовном, не делује као захтеван и компликован посао. Чак бисмо се могли и запитати: шта ту може бити тешко, шта ту посебно треба анализирати? Тим пре што и сам појам и дефиниција конгруенције – нама, изворним говорницима – делују исто тако једноставно: „Садржај придевских речи (придева, придевских заменица, редних бројева и бројева *један, два, оба, обадва, три* и *четири*) и придевских синтагми приписује се именичком појму на који се односи придевска реч, односно синтагма. То је обележено *конгруенцијом* (= *слагањем*) у *роду, броју и падежу*” (Станојчић–Поповић¹³ 2011: 303). Тек кад се подухватимо ове анализе, међутим, постајемо свесни њене сложености и свих потешкоћа које крије. У позицији конгруентне речи може се јавити било која придевска реч која се с датом именицом мора слагати по обележју рода, броја и падежа (у неким случајевима и по обележју аниматности). У наставку конгруентног атрибута, дакле, укрштају се три граматичка обележја, а изостанак слагања атрибута с именицом значи нарушавање барем једног од наведена три обележја, понекад и два, а понекад и сва три. Други проблем у овој анализи може бити полисемантичност и полифункционалност појединих граматичких морфема, што препознавање нарушеног категоријалног обележја чини тежим.

Обележје рода конгруентне речи, барем у нашем случају, увек се намеће као прво, оно које најпре уочавамо, од којег полазимо. А да није тако само у нашем случају, можда доказује и чињеница да су досадашњим истраживањима обухваћене једино грешке у роду конгруентне речи, и то у српском као нематерњем, забележене код ученика мађарског матерњег језика (јер је мађарско-српски билингвизам код нас најчешће и највише описиван, в. Арсенијевић 1988, 1990, Burzan 1984, 1987, Jerković 1988, Mikeš 1968). Ради се о истраживањима у којима се врло често истиче да усвајање и функционисање категорије граматичког рода у српском језику представља посебну тешкоћу за говорнике мађарског због тога што ова категорија не постоји у њиховом језику (Mikeš 1968: 249, Burzan 1984: 69, Arsenijević 1988: 639; Arsenijević 1990: 5, 9, 19, 37). Дакле, њихове грешке настају као резултат међујезичке

интерференције. Конгруенција у именичкој синтагми у српском језику као страном до сада није била предмет посебних истраживања. У једном раду посвећеном роду именица и типу њихове деklinације, и корелацији рода именица и њиховог завршетка, на основу теста спроведеног на нивоима А1 и А2, показује се да „Када именице имају типичне завршетке за одговарајући род, 90% студената уписује правилан конгруентни атрибут”, а „Када треба ставити одговарајући конгруентни атрибут уз именицу са нетипичним завршетком у односу на род, ситуација је другачија” (највише страних студената је, на пример, наводило *моја* тата, *моје* мисао) (Љомпар 2011: 23–24). У неколико радова посвећених анализи грешака ортографског, морфолошког, синтаксичког и лексичког карактера нађени су и малобројни примери неправилног слагања одредбене речи и именице у роду, али првенствени циљ тих анализа био је да покажу и докажу међујезичку интерференцију. Тако се и поменути неслагања у именичкој синтагми објашњавају као последице преноса (у српски језик) навика из првог језика студента – из словеначког (Požgaj-Hadži 1987: 30–32), италијанског (Perišić Arsić 2016: 160–161) и руског (Milošević 2016: 172). Део нашег истраживања посвећен само грешкама у роду објављен је као засебан чланак (Бабић 2022), из простог разлога што је целокупна анализа преобимна за један рад. Али резултати у вези с граматичким родом уграђују се овде у обједињени преглед свих резултата истраживања, како бисмо видели целовиту слику.

Грешке у броју придевске речи, али у именском делу предиката, не у именичкој синтагми, само су дотакнуте (опет у српском као нематерњем, и опет на примеру говорника мађарског матерњег језика) (Burzan 1984: 91–106), док грешке у падежном облику конгруентне речи – колико нам је познато – до сада уопште нису разматране.

Како су предмет овог истраживања грешке у српском језику као страном, и како се три граматичка обележја исказују једним граматичким наставком, најпре ћемо се осврнути на то како се и када конгруенција уводи у наставу српског језика као страног (у уџбенику *Научимо српски – Let’s Learn Serbian 1*, на којем се заснива настава у Центру за српски језик као страни, на Филозофском факултету у Новом Саду). С конгруенцијом се страни студенти упознају већ на крају прве лекције нивоа А1, увођењем облика присвојних заменица сва три рода у једнини (за сва лица једнине и множине, нпр. *мој*, *моја*, *моје*; *њихов*, *њихова*, *њихово*), без издвајања граматичких наставака и без графичког истицања да је у питању номинативски облик (за разлику од рода и броја, који су назначени). Множинске номинативске облике ових заменица

студенти уче на почетку треће лекције истог нивоа, а презентовани су на исти начин као и облици јединине. Одмах за њима следе показне заменице сва три рода и оба броја у номинативу (опет без издвајања граматичких наставака), да би се затим увели придеви – и то наставци и облици сва три рода и оба броја у номинативу (одавде па надаље у фокусу су само придеви, конгруенција се више не илуструје примерима присвојних и показних заменица). Пред крај исте, треће лекције презентују се наставци и облици акузатива придева – сва три рода и оба броја, уз осврт на категорију аниматности код мушког рода јединине. У четвртој лекцији, по истом принципу, презентују се наставци и облици генитива придева (сва три рода и оба броја). Средина последње лекције нивоа А1, пете у уџбенику, резервисана је за локативске облике придева – сва три рода и оба броја.

За учење на нивоу А2 предвиђени су:

- придевски наставци и облици инструментала сва три рода и оба броја, у седмој лекцији,
- придевски наставци и облици датива сва три рода и оба броја, у осмој лекцији, и
- само кратка напомена да је код придева облик вокатива једнак номинативу, у деветој лекцији.

Важно је објаснити да увођење падежних облика придева углавном прати увођење падежних облика именица (од акузатива множине у 3. лекцији тај поступак је доследан). Ни облици именица, а онда ни облици придева, нису представљени сви заједно, као парадигма, већ се уводе један по један током два почетна нивоа (А1 и А2).

Видели смо да се три граматичка обележја представљају и уче обједињено (тешко да бисмо их и могли раздвојити и јасно разграничити), стога се морамо запитати да ли их страни студенти заиста тако обједињено и разумеју, да ли тако и овладавају њима, јесу ли им све три категорије подједнако тешке. Одговоре ће нам дати анализа која следи, а у којој су прво уочене и издвојене све грешке у једном граматичком обележју одредбене речи (у роду, броју или падежном облику), затим у два, па и три обележја. Анализа грешака могла је бити постављена и сасвим другачије, онако како је то рађено у ранијим истраживањима – да се све грешке класификују најпре према роду и врсти именице уз коју су забележене (грешке у конгруенцији с именицама мушког, женског, односно средњег рода, и даље према типовима деклинације). Сматрали смо да би посматрање грешака у свакој од граматичких категорија било корисније, јер ће показати колико страни студенти греше у којој

категорији, колико у једној од њих, колико у две, и колико у све три категорије заједно. Тако ћемо добити одговор на малочас постављено питање – да ли су страним студентима све три категорије подједнако тешке.

Корпус је формиран на основу писмених састава студената (на нивоима знања језика А1 и А2) који су наставу похађали у Центру за српски језик као страни (при Одсеку за српски језик и лингвистику) на Филозофском факултету у Новом Саду. Током четири узастопне школске године истраживањем су обухваћена 503 писмена састава (на једну од 30 тема) и 85 студената из 26 земаља света, који као први говоре један од 18 језика (арапски, белоруски, чешки, енглески, фински, француски, грчки, хинди, италијански, јапански, корејски, мађарски, немачки, пољски, португалски, румунски, шпански и тајски).

2. ГРЕШКЕ У ЈЕДНОМ ГРАМАТИЧКОМ ОБЕЛЕЖЈУ КОНГРУЕНТНЕ РЕЧИ

2.1. С обзиром на *обележје рода*, анализа је показала да се укупно 213 конгруентних речи не слаже с именицом у овом обележју.¹ Од тога, готово половину (97/213) чине облици мушког рода придевских речи употребљени уместо женског (71 пример) и средњег рода (26):

Visok kula i dubok izbor su vrlo čudetni. (korejski)²

Prvi soba je velika dnevna soba. (engleski)

Moj sestra ima 23 godine. (mađarski)

Drugog dana smo bili u Ohridu gde se nalazi poznat jezero. (poljski)

Da li imate srpski ime? (korejski)

Потпуно је изједначена учесталост појављивања женског и средњег рода, по 58 примера за сваки од њих (58/213). Притом се и један и други најчешће јављају уз именице мушког рода:

– женски род уместо мушког (54 примера) и средњег рода (4):

Dobro, molim Vas jednu čevap. (arapski)

¹ Будући да је ова анализа већ објављена (Бабић 2022), овде ћемо изложити само њене резултате да бисмо имали целовиту слику.

² Како су скоро сви писмени састави студената писани латиницом, овде се у примерима задржава исто писмо да би се избегле могуће нове и неаутентичне грешке приликом њиховог пресловљавања ћирилицом. У облој загради наведен је први језик студента.

Draga Mariela, *prošle* vikenda bilo je super. (španski)

Njena ime je Hae-Sil. (korejski)

Moј stan je dvosoban: ima *jednu* kupatilo, spavaću sobu, hodnik i kuhinu. (portugalski)

– средњи род уместо мушког (45 примера) и женског рода (13):
Međutim *ovo* krastavac košta četrirideset pet dinara za vas. (korejski)
Njegovo tata mnogo voli da trča. (španski)

Ćuo sam im da to je *prvo* gimnazija u Srbiji. (korejski)

Ja ću doneti *dobro* hranu iz Jemena. (arapski)

Укупно 213 *грешака* у роду конгруентне речи начинило је 57 студената који говоре један од следећих 13 језика: арапски (1 студент), грчки (1), енглески (13), италијански (1), јапански (1), корејски (18), мађарски (6 – Војводина, 1 – Мађарска), немачки (3), пољски (2), португалски (4), фински (1), хинди (1) или шпански (4).

2.2. У вези с *бројем*, анализирани корпус је пружио десет пута мање примера неслагања атрибута с именицом у односу на категорију рода. Забележене су узајамне замене два броја у оба смера.

2.2.1. Једнина уместо множине

2.2.1.1. М. р. јд. уместо м. р. мн.

Облик једнине уместо облика множине мушког рода употребљен је уз именице на -Ø наставак (*менаџер*, *пријатељ* (2 примера), *родитељ* (3), *филм*). Сви примери су у номинативу (7). У позицији зависног члана синтагме нађена је присвојна заменица *мој* (5 пута) и придеви: *заузет*, *познат*. Доминација присвојне заменице *мој* условљена је избором именица – јавља се редовно уз именице *родитељи*, *пријатељи*:

Kada ja sam imala tri godine, *moj* roditelji su izgrađivali kuću tamo. (nemački)
Moј roditelji vole prirodu i putuju. (korejski)

У овој категорији нађена је и једна синтагма с двоструком субординацијом у којој с именицом, у броју, не конгруира зависни члан ближи њој, него онај даљи од ње (истакнут спационираним слогом):

Arnoldovi drugi *poznat* filmovi je bilo: Running Man, Predator, Red Heat, Twins, Total Recall, ... (nemački)

У једном случају цела синтагма употребљена је у погрешном падежном облику, акузатив је замењен номинативом. Будући да одредбена реч конгруира с именицом у роду и падежу, и овде се ради о њиховом неслагању само у броју:

[...] organizaju joga, i fitnessvikend za *zauzet* menedžeri. (mađarski)

Укупно *седам грешака* овога типа направило је седморо студената којима је први језик корејски (4 студента), мађарски (1 – Мађарска) или немачки (2).

2.2.1.2. Ж. р. јд. уместо ж. р. мн.

Грешка у броју конгруентне речи женског рода забележена је свега *три пута*, уз именице на -а (*соба, тетка, торта*), једном у номинативу и двапут у акузативу. У позицији одредбене речи јављају се присвојна (*мој*) и упитна заменица (*какав*), и придев *спаваћи*. Грешке потичу од по једног шпанског, корејског и америчког студента с енглеским као првим језиком.

Čini mi se da moja mama je najozbiljnija žena ali *moja* tedke su takođe ozbiljne. (španski)

Посебно је занимљива грешка у паукалној синтагми, која страним студентима иначе није лака за учење, што показује и забележени пример. Акузатив једине придева употребљен је уместо акузатива множине у синтагми с бројем *два*. Ситуацију је додатно могла закомпликовати и синтагма с истом именицом у акузативу једине (истакнута подвлачењем), која је у саставном односу с паукалном синтагмом, а обе су у функцији објекта уз прелазни глагол *имати*:

Ima dve *spavaci* sobe i jednu dnevnu sobu. (engleski)

2.2.2. Множина уместо једнине

2.2.2.1. М. р. мн. уместо м. р. јд.

Множински облик конгруентне речи мушког рода употребљен је четири пута, уз именице у једнини: *дан*, *живот*, *орман*, и у саставу назива града *Нови Сад*. У три примера ради се о придевима (*кухињски*, *нови*, *последњи*) у облику генитива (2 примера) и локатива множине (1), једном је забележена и присвојна заменица *њихов* у номинативу множине. Грешке је начинило четворо студената, говорника четири језика: корејског, пољског, финског и чешког.

I mogla sam da znam važnost *Novih Sada*. (korejski)

U *kuhinjskim* ormanu su šoljice, tanjire i hrana. (češki)

Taki je *njihovi* život. (poljski)

Сва три придева могла би се разумети и тумачити и као генитив множине женског и средњег рода (*нових*, *последњих*), односно као датив или инструментал множине мушког, женског или средњег рода (*кухињским*). У оваквим ситуацијама предност дајемо логичном и најједноставнијем решењу (мушком роду, због тога што је и именица мушког рода), свако друго решење само би компликовало анализу и опис, а суштински ништа корисно не би доносило.

2.2.2.2. Ж. р. мн. уместо ж. р. јд.

Множински облик конгруентне речи женског рода јавља се *седам пута* уз именице у облику једнине: *коса* (4 примера), *паприка*, *тетка* (2). У позицији зависног члана синтагме нађени су придеви: *куштрав*, *смеђи*, *тамносмеђи*, *црн*, присвојна заменица *мој* (2) и упитна *који*. Грешке су начињене у номинативу (2) и акузативу (5). Начинило их је петоро студената којима је први језик енглески (1 студент), корејски (2), португалски (1) или шпански (1).

Moje tedka se zove *Diva*. (španski)

On ima smeđe oči i *smeđe* kosu. (korejski)

У једном примеру двоструке субординације неслагање у броју изостало је у обе одредбене речи:

Ima crne kuštrave kosu. (portugalski)

Укупно 21 грешку у броју конгруентне речи у својим писменим саставима начинило је 18 студената којима је први језик један од следећих девет: енглески (2 студента), корејски (8), мађарски (1 – Мађарска), немачки (2), пољски (1), португалски (1), фински (1), чешки (1) или шпански (1).

Као што видимо, у овом делу корпуса ради се о неслагању одредбе с именицама мушког и женског рода. Интересантно је да грешке ове врсте нису забележене уз именице средњег рода, претпостављамо због тога што те именице нису фреквентне (нарочито не у множини), пре него због тога што су слагање са њима студенти одлично савладали. С друге стране, придевска реч с наставком *-a* (наставак средњег рода множине у номинативу, акузативу и вокативу) увек ће бити схваћена као облик женског рода (у номинативу једнине) и сврстана међу грешке у роду.

2.3. У вези с *падежним обликом* атрибута, утврђено је укупно 39 одступања од падежног облика именице.

2.3.1. *Конгруентни атрибут мушког рода*

Генитив, инструментал и локатив атрибута мушког рода (и једнине и множине) могли би се тумачити и као облици средњег рода, јер су с њима облички потпуно изједначени. Како су конгруентне речи средњег рода (као и именице истог рода, уосталом) далеко мање у употреби од оних мушког рода, и како се ови облици сасвим оправдано могу тумачити као мушки род, то је предност дата њему. Притом се ради о њиховој појави уз именице мушког рода, што је разлог више за овакву одлуку.

2.3.1.1. *Номинатив*

Номинатив, као основни облик конгруентног атрибута, јавља се уместо свих осталих његових падежних облика, уместо генитива (5 примера), датива (1), акузатива (4), инструментала (1) и локатива (3). Конгруенција изостаје у синтаagmaма с именицама мушког рода на *-Ø* наставак (*апарат, април, брат, водич, дан* (2), *јануар, јастук, прозор, спрат* (3), *фудбалер, човек*). Готово све синтагме су у једнини, изузев две у множини (по једна у дативу и акузативу). У позицији атрибута налазимо:

- уместо генитива, редне бројеве: *први*, *други* (2 примера), *трећи*, и придев *велик*; погрешан облик атрибута најчешћи је у синтагми темпоралног значења за исказивање датума;
- уместо датива, придев *српски*,
- уместо акузатива, по једну присвојну (*наш*) и неодређену заменицу (*неки*), придев *светао*, и број *један*,
- уместо инструментала, придев *фотографски*, и
- уместо локатива, редне бројеве: *први*, *други*, *четврти* – сви уз именицу *спрат*.

A *prvi* januara je padao kiša. (korejski)

Treći dana, posle doručka išla sam na brežuljak „Gelert”. (korejski)

Arnold ima *jedan* brata. (nemački)

Na *prvi* spratu su 3 sobe, 2 kupatila, 2 dnevne sobe, kuhinja... (engleski)

Укупно 14 *грешака* забележено је у радовима осморо студената којима је први језик енглески (2 студента), корејски (5) или шпански (1).

2.3.1.2. Генитив

Генитив атрибута мушког рода употребљен је уместо његових облика номинатива (7 примера) и акузатива (1), уз именице на -Ø наставак (*банд*, *језик*, *кревет*, *орман*, *прозор*, *тепих*). Све синтагме су у једнини. На месту атрибута у облику генитива налазимо број *један*, придеве: *велик* (2), *жут*, *плав* (2), *српски*, *турбофолк*. Поред тога што је један непроменљив придев добио генитивски облик (*турбофолког*), занимљиво је и то да се студентима генитивски двофонемски наставак -ог наметнуо уместо једноставнијег -Ø наставак или наставак -и. Обично је ситуација обрнута – краћи наставак се намеће уместо дужег, односно основни облик уместо свих других.

Tamo je bio *jednog turbofolkog* band da je svirao uživo. (španski)

Još želim da ima *zutog* tepih. [žut]³ (grčki)

Juče i danas studirala sam *spskog* jezik ceo dan. (španski)

---

³ У угластој загради, кад је то неопходно, на основу ширег контекста реконструише се одговарајући правилан облик.

Осам грешака направило је двоје студената са грчким, односно шпанским као првим језиком.

2.3.1.3. Локатив

За разлику од локатива именица, који се учи у другој лекцији нивоа А1, локатив придева учи се на крају тог истог нивоа, у петој лекцији.⁴ Самим тим, за његову употребу остаје далеко мање времена него што га је било за облике номинатива и акузатива, на пример. Можда је то један од разлога што су забележена свега три облика локатива⁵ тамо где им није место – по једном уместо генитива, акузатива и инструментала, уз именице мушког рода на -Ø наставак, у једнини (*крајолик, кревет, момак*). У позицији конгруентне речи, а која овом приликом не конгруира, налазе се придеви: *дрвени, прекрасан*, и присвојна заменица *мој*. *Три грешке* потичу од троје студената говорника грчког (1 студент) и немачког језика (2).

Pored *drvenom* kreveta se nalazi orman i kauč. (nemački)

[...] i možemo videti *prekrasnom* krajolik. (grčki)

Živim u Beču sa *mojem* momakom. (nemački)

2.3.1.4. Инструментал

Инструментал придева јавља се уместо облика локатива уз именице мушког рода на -Ø наставак (*факултет, човек*), по једном у једнини и множини. У позицији конгруентне речи употребљен је придев *филозофски* и показна заменица *овај*. *Две грешке* направили су један корејски и један пољски студент:

Ja ću imati čas u *filozofskim* fakultetu. (korejski)

Ali su na *ovim* svetu ljudi, koji su drugačiji. (poljski)

2.3.2. Конгруентни атрибут женског рода

Код атрибута женског рода подједнако је честа погрешна употреба скоро свих падежних облика.

⁴ Уџбеник *Научимо српски – Let's Learn Serbian 1* (Вјелаковић–Вojновић 2022).

⁵ Иако су локатив и датив обликом изједначени, овде се несумњиво ради о облику локатива јер се датив учи знатно касније.

2.3.2.1. Номинатив

Интересантно је да се облик номинатива појављује свега три пута, и то уместо облика генитива (1 пример) и акузатива једнине (2) атрибута женског рода, уз именице: *полица, рука, соба*. Као одредбе употребљени су придеви: *дневни, леви, мали*.

Деџија *soba* има светлије боје од *kuhinje*, и *mala policu* за *knjige* такође. (engleski)

Појава која је раније више пута уочена присутна је и овде. Ради се о синтагми с двоструком, односно троструком субординацијом. У оба случаја зависни члан распоређен непосредно уз именицу има облик номинатива, док су чланови удаљенији од ње у правилном облику генитива, односно акузатива (спационирани слог). По свему судећи, у питању је непажња јер су саме именице у правилном падежном облику и три придевске речи потпуно се слажу с њима:

Zbog toga, dva prsta od njegove *leva* ruke su paralizovali. (portugalski)
Moј stan u Novom Sadu ima јednu veliku *дневна* sobu. (engleski)

Три посматране грешке направила су два студента – један с енглеским, а други с португалским као првим језиком.

2.3.2.2. Генитив

Посебно тешка страним студентима јесте паукална синтагма, чак и она с именицом женског рода. Оно што их ту збуњује јесте семантика синтагме и број који их наводи на употребу множине, па је тако у *једном примеру* забележен конгруентни атрибут женског рода у генитиву множине (као у великој множини, нпр. *пет спаваћих соба*) уместо акузатива множине, у раду једног америчког студента с енглеским као првим језиком:

[kuća] Ima dva sprata i četiri *спавачих* sobe. (engleski)

2.3.2.3. Акузатив

Акузатив, падеж који је иначе врло фреквентан, грешком је употребљен свега *три пута*, и сваки пут уместо локатива – уз именице женског

рода на *-a* (*кућа, соба* (2 примера)). Као одредбе употребљене су присвојне заменице: *мој, његов*, и придев *спаваћи*. Грешке потичу од корејског, мађарског (из Војводине) и америчког студента с енглеским као првим језиком:

Albert studira engleski jezik u *njegovu* sobi svaki dan. (španski)
U *spavaću* sobi ima veliki krevet i stolice. (korejski)

2.3.2.4. Локатив

Облик локатива по једном замењује акузатив и инструментал конгруентног атрибута уз именице женског рода јединине с наставком *-a* (*Библија, деца*). У оба примера као атрибут употребљена је иста присвојна заменица *мој*.

Ja čitam *mojoj* Bibliju, onda ja se tuširam pre-doručak. (engleski)
Ja igramo *mojoj* decom posle večeru. (engleski)

Како *оба примера* потичу од истог студента с енглеским као првим језиком (у којем нема придевске флексије као у српском), могуће је да је облик локатива *мојој* меморисао као облик који заступа све остале падежне облике ове заменице.

2.3.2.5. Инструментал

Облик инструментала *само једном* замењује облик локатива присвојне заменице уз именицу женског рода на *-a*, у саставу студента мађарског матерњег језика (рођеног и одраслог у Војводини):

U *mojot* porodici mama je najniži. (mađarski)

2.3.3. Конгруентни атрибут средњег рода

Присвојни придев средњег рода у локативу јединине замењен је обликом номинатива или акузатива истог броја. Како су номинатив и акузатив синкретизовани код именица средњег рода, самим тим и код свих речи конгруентних с њима, тешко је са сигурношћу тврдити да је у питању један падеж, а не онај други.

Mi živimo u *Petrovo Selu*. (mađarski)

Mamini i tatini roditelji živi u *Petrovo Selu*. (mađarski)

Употреба номинатива могла би се оправдати тиме што је то основни падежни облик и да се студентима намеће чешће и дуже од осталих. С друге стране, узajамна замена локатива и акузатива код говорника мађарског језика (па, и иначе код странаца) честа је појава, те би се овде могао бранити и облик акузатива. И с треће стране, могуће је да неизворни говорници у Војводини овај присвојни придев, као део топонима, у свом говору користе као индеклинабилан. Забележена су само *два примера*, оба у продукцији једног истог студента мађарског матерњег језика, рођеног и одраслог у Србији.

Све скупа, *39 примера* неслагања падежног облика атрибута с падежним обликом именице потиче од 20 студената, говорника једног од осам језика: грчког (1), енглеског (5), корејског (6), мађарског (2 – Војводина), немачког (2), пољског (1), португалског (1) или шпанског (2).

3. ГРЕШКЕ У ДВА ГРАМАТИЧКА ОБЕЛЕЖЈА КОНГРУЕНТНЕ РЕЧИ

3.1. Одступање од *рода и броја* именице забележено је укупно 17 пута, од тога убедљиво, и изненађујуће, најчешћа је појава средњег рода јд. уместо женског рода мн.

3.1.1. Ср. р. јд. уместо ж. р. мн.

Конгруентни атрибут средњег рода једнине уместо женског множине употребљен је уз именице: *боје, зграде, новчанице, очи* (4 пута), *палачинке* (2), *фармернице, фармерке* (2), *ципеле* (2). У позицији атрибута забележени су готово искључиво придеви: *крупан, леп, светао* (2), *сладак, слан, таман* (3), *црвен, црн* (2), *чист*, и само једна показна заменица (*то*). Видимо да избор атрибута зависи од именице коју детерминише, па тако уз оне именице које означавају чланове породице и пријатеље најчешће налазимо присвојне заменице, уз именицу *очи* то су боје или нијансе боја, као и уз лексеме које именују одевне предмете или обућу:

Ja volim *svetlo* боје. (korejski)

[...] облачи beli džemper, braon kaput, *tamno* farmerice i čizme. (korejski)

Snežana ima braon kosu i *tamno* очи. (korejski)

У Кореји, обично људи има *crno* очи и *crno* косу! (korejski)

Од укупно 14 примера, пет пута се ради о погрешној употреби облика *светло*, *тамно*, што можда и није случајно јер се с овим облицима студенти често срећу у сложеницама за означавање нијанси: *светлоцрвен*, *тамноплав* и сл., као и у подједнако често коришћеним синтагмама *светло / тамно пиво*.

Забележени су и примери двају атрибута у напоредном (саставном, односно раставном) односу, од којих један конгруира с именицом, а други не. Једном је неправилан придев ближи именици, други пут је то онај даљи од ње:

Ima velike i *čisto* очи. (korejski)

Da li *želite* *krupno* ili *sitne* novčanice? (arapski)

Укупно 14 *грешака* овог типа направило је десеторо студената, говорника четири језика: арапског (1 студент), енглеског (1), корејског (7) или хинди језика (1).

3.1.2. *Ср. р. јд. уместо м. р. мн.*

Конгруентни атрибут истог рода и броја нађен је у *једном примеру* и уз именицу мушког рода множине *колачи*, у продукцији студента мађарског матерњег језика (рођеног и одраслог у Војводини):

Ona je pravila jako *fino* kolači,⁶ *mekike*, *medeno srce* i *jelo*... (mađarski)⁷

3.1.3. *М. р. јд. уместо ж. р. мн.*

Један пример нађен је и за атрибут мушког рода једнине уместо женског множине, уз именицу типа плуралија тантум *фармерке*, у раду корејског студента:

Imam četiri farmerke. Svetlo tri i tamno *jedan*. (korejski)

⁶ Цела синтагма употребљена је у погрешном падежном облику, у номинативу уместо акузатива.

⁷ Овде имамо формално вишеструко контролисану конгруенцију. Будући да су именице различитог рода, конгруентна реч треба да се слаже с првом именицом у низу, а то је именица мушког рода множине (*колачи*).

3.1.4. М. р. мн. уместо ж. р. јд.

Још један пример мушког рода, али множине, нађен је уз честу именицу женског рода једнине, у саставу америчког студента с енглеским као првим језиком:

Moji мама овде је млађа него мој тата, али старија од моје маме.⁸ (енглески)

Притом се појава мушког рода множине са сигурношћу може утврдити само код присвојних заменица, док би се многи придеви у мушком роду множине могли тумачити и као погрешна употреба одређеног придевског вида, који страни студенти окружени изворним говорницима свакодневно могу чути и заменити с неодређеним видом (као у примеру *Budimpešta* је веома *lepi grad* (корејски)).

Укупно 17 *грешака* у категорији рода и броја конгруентне речи забележено је у саставима дванаесторо студената, говорника једног од пет језика: арапског (1), енглеског (2), корејског (7), мађарског (1 – Војводина) или хиндија (1). Треба запазити и споменути да се у категорији погрешног рода и броја не појављују одредбе женског рода. Неко будуће истраживање можда би могло објаснити зашто је тако.

3.2. Неслагање атрибута с именицом у обележју *рода и надежа* нађено је укупно 16 пута, очекивано – најчешћа је појава облика номинатива.

3.2.1. Конгруентни атрибут мушког рода

3.2.1.1. М. р. уместо ж. р.

Атрибут мушког рода употребљен је уз именице женског рода на *-а* (*беба, пећина, сестра, хаљина*) и само једну на *-Ø* наставак (*ствар*). Подједнака је учесталост именица и атрибута у множини (3 примера) и једнини (2). Основни облик одредбене речи, номинатив, јавља се уместо акузатива (4) и генитива (1):

Takođe u Nemačkoj bih kupila mnogo *nemački* stvari. (грчки)

---

⁸ Састав је писао студент на размени смештен у српској породици. Пракса је била да и родитеље у овдашњој породици ословљавају са *мама* и *тата*, па су разлику према својим биолошким родитељима правили тако што су као одредбу користили *српски* или *овде: моја српска мама, или моја мама овде*.

Želela bih *novi haljine*, *cipele* i sve što treba za žene. (mađarski)

У позицији одредбе налазимо придеве: *велик*, *немачки*, *нов* (2), и *рођени*. У једном примеру имамо и двоструко контролисану конгруенцију – у позицији главног члана налазе се две именице у напоредном раставном односу. У таквој структури придевска реч треба да конгруира с ближом именицом:

Nemam *rođeni* sestre ili braću. (engleski)

Укупно *пет примера* овога типа забележено је у писменим саставима петоро студената који говоре један од следећа четири језика: грчки (1 студент), енглески (2), мађарски (1 – Војводина) или португалски (1).

3.2.2. Конгруентни атрибут женског рода

3.2.2.1. Ж. р. уместо м. р.

Облик женског рода атрибута употребљен је свега три пута уместо облика мушког рода, притом и у погрешном падежу. Грешке су нађене уз именице мушког рода на -Ø наставак (*партнер*, *сендвич*, *фрижидер*), све у једнини. Два пута је номинатив употребљен уместо акузатива и једном локатив уместо инструментала:

U podne obično jedem *čajna* sandvič. (engleski)

De Vovoar je i poznata egzistencijalna filozofkinja zajedno sa *svojoj* partnerom i ljubavnikom zove se Žan-Pol Sartr. (finski)

Као одредбе студенти су користили придеве *чајни* и *јефтин*, и присвојну заменицу сваког лица *свој*. Уз први пример треба запазити да употребљена колокација *чајна сендвич* у нашем језику није ни могућа. До оваквог споја дошло је, највероватније, укрштањем двеју колокација: *чајна кобасица* и *сендвич са чајном кобасицом*.

Три грешке потичу од троје студената, говорника енглеског, јапанског и финског језика.

3.2.2.2. *Ж. р. уместо ср. р.*

Облик женског рода атрибута нађен је и уместо облика средњег рода, још и у погрешном падежу – три пута у номинативу на месту акузатива и једном у акузативу на месту номинатива (сви примери су у једнини). Конгруенција није остварена уз именице средњег рода на *-о*, *-е* и *-Ø* наставак (*име, месо, место, срце*):

Ona ima *teka*⁹ srce. (japanski)

Čekajte molim, ja još ću potvrditi *vaša* ime. (korejski)

Као одредбе употребљени су придеви: *бели, добар, мек*, и присвојна заменица *ваш*. У једном случају имамо синтагму с двоструком субординацијом, при чему је конгруентан атрибут уз именицу (истакнуто спационирањем), а неконгруентан онај даљи од ње:

Želela bih da završim fakultet, i da dobijem *dobra* radno mesto. (mađarski)

Свега *четири грешке* овога типа нађене су у писменим саставима четворо студената, говорника следећих језика: енглеског, јапанског, корејског или мађарског (из Војводине).

3.2.3. *Конгруентни атрибут средњег рода*

3.2.3.1. *Ср. р. уместо м. р.*

Замена мушког рода обликом средњег рода атрибута, па још и у погрешном падежном облику, представља ретку појаву у анализираној грађи. Уз две именице мушког рода на *-Ø* наставак (*блок, спрат*) неправилно су употребљени придеви: *исти, цео*. Облицима номинатива по једном су замењени генитив и локатив (оба пута у једнини):

Oni žive *isto* spratu. [na istom spratu] (korejski)

[...] vrlo popularno za turisti iz *celo* istokog bloka. (mađarski)

---

⁹ Облици конгруентне речи с наставком *-а* могли би се тумачити и као облици средњег рода множине (номинатив или акузатив). Предност је дата женском роду јединице из простог разлога што је и појава именица средњег рода множине врло ретка, самим тим учесталост појављивања атрибута уз њих још је и ређа, пракса показује.

За други пример можемо рећи да се ради о синтагми с двоструком субординацијом, у којој је с именицом конгруентан члан ближи њој, док је онај даљи од ње неконгруентан. Интересантно је још нешто у овој синтагми – то да је одговарајући придевски наставак за генитив једнине (-ог) додат именици *исток* (дакле, ради се о непознавању придева *источни*), а није додат придеву *цео*.

Два примера нађена су у саставима једног корејског и једног мађарског студента (из Мађарске).

На крају, *два примера* остају изван ове поткласификације због обличке изједначености мушког и средњег рода једнине у генитиву, односно локативу. У оба случаја за атрибут би се могло тврдити и да је мушког, и да је средњег рода:

Pričao bih studentima o *korejskog* kulturi, istoriji i hrani, ljubavi, ali naravno, i o Severnoj Koreji. (korejski)
 Моћу ćете са *нашем* бурмом. (korejski)

Како се несумњиво ради и о погрешном роду (замењен је женски род) и о погрешном падежном облику (генитив уместо локатива, односно локатив уместо инструментала), прикључићемо их овом типу грешака.

Укупно *16 грешака* у категорији рода и падежа атрибута начинило је тринаест студената, говорника једног од седам језика: грчког (1), енглеског (2), јапанског (1), корејског (4), мађарског (2 – Војводина, 1 – Мађарска), португалског (1) или финског (1).

3.3. Једном је забележено и неслагање у *броју и падежу* атрибута и именице – употребљена је одредба у номинативу једнине женског рода (*њихов*) уз именицу у генитиву множине истог рода (*комишија*), у раду америчког студента (с енглеским као првим језиком):

Sad Olja se nervirati kao uvek, ali danas zbog *njihova* komšija. [zbog njihovih komšija] (engleski)

4. ГРЕШКА У СВА ТРИ ГРАМАТИЧКА ОБЕЛЕЖЈА КОНГРУЕНТНЕ РЕЧИ

У два наврата, у радовима двоје корејских студената, налазимо атрибут који се с именицом не слаже ни у једном од три граматичка обележја. Једном је атрибут мушког рода множине у номинативу забележен уз именицу женског рода једнине у акузативу. Други пут је атрибут женског рода једнине у номинативу употребљен уз именицу мушког рода множине у генитиву:

Ноћу да побољшам *моји* способност српска језика. (корејски)

У Намом гором парку има много корејских традиционалних ресторана и *лепа* кафића. [лепих кафића] (корејски)

5. ЗАКЉУЧАК

На крају, подвлачећи црту, долазимо до следећих резултата. У анализираној грађи забележено је укупно 309 грешака у облику конгруентног атрибута у именичкој синтагми. Страни студенти најчешће нарушавају једно граматичко обележје ($273/309 = 88,4\%$), неупоредиво је мање примера за два нарушена граматичка обележја ($34/309 = 11\%$), док су примери за сва три нарушена обележја на нивоу статистичке грешке ($2/309 = 0,6\%$).

Ако погледамо сваки тип грешке понаособ, видимо да су грешке у роду убедљиво најчешће, далеко иза њих су све остале:

- род – 213 (69%),
- падеж – 39 (12,6%),
- број – 21 (6,8%),
- род и број – 17 (5,5%),
- род и падеж – 16 (5,2%),
- род, број и падеж – 2 (0,6%),
- број и падеж – 1 (0,3%).

У категорији рода, најчешћа је погрешна употреба мушког рода (97/213) уместо женског (71 пример) и средњег рода (26). У категорији броја, подједнака је замена једнине множином (10/21) и множине једнином (11/21). У категорији падежа, резултате можемо посматрати из два угла:

– најбројније су грешке у употреби облика:

- номинатива (17/39),
- генитива (9/39),

- локатива (5/39),
  - инструментала и акузатива (по 3/39), или
- у погрешном падежном облику најчешћи су конгруентни атрибути
- мушког рода, и то у:
    - номинативу (14 примера),
    - генитиву (8),
    - локативу (3) и
    - инструменталу (2);
  - знатно је мање оних женског рода, у:
    - номинативу (3),
    - генитиву (1),
    - акузативу (3),
    - локативу (2) и
    - инструменталу (1).

Према обиму субординираног члана синтагме, најчешћи су примери с једноструком субординацијом: *трећи* дана, на пример (што је сасвим очекивано на почетним нивоима учења српског језика), док су примери с двоструком и троструком субординацијом ретки (Има *црне куштраве* косу, односно Има *једну велику дневна* собу), укупно их је шест.

Све грешке у облику конгруентног атрибута (309) начинила су укупно 63 студента који, као први, говоре један од следећих 14 језика: арапски (1 студент), грчки (1), енглески (14), италијански (1), јапански (1), корејски (21), мађарски (6 – Војводина, 1 – Мађарска), немачки (4), пољски (2), португалски (4), фински (1), хинди (1), чешки (1) или шпански (4).

Што се тиче студената мађарског матерњег језика, анализа грађе је показала следеће. Њихове грешке најчешће се појављују у категорији рода, тамо су нађене у готово свим подтиповима грешака. Од укупно шест подтипова, нема једино примера употребе средњег рода уместо женског (Бабић 2022: 73). У осталим посматраним граматичким категоријама, грешке ових студената нису тако учестале. Налазимо свега 9 примера (од укупно 96) у осам (од укупно 25) подтипова, и можемо их сматрати спорадичним.

Оно запажање поменуто у уводном делу рада (да се грешке у роду прве уочавају) подржано је резултатима ове анализе. Можда због тога што је такву грешку најлакше препознати, нарочито ако се ради о облику номинатива и његовим карактеристичним наставцима. А показало се да су грешке у роду најчешће баш у том падежном облику ($126/213 = 59,2\%$) (Бабић 2022: 72). У

претходној анализи, посвећеној одступањима у роду (Бабић 2022), на више места је показано да су грешке настале (и) као резултат аналогije унутар самог српског језика (*велик пећ, моја деда* и сл.). Анализирајући грешке у осталим граматичким категоријама, такву појаву могли бисмо видети само у једном случају: много *немачки ствари*, где је опет именица женског рода на -Ø наставак могла бити схваћена као именица мушког рода, па јој је из тог разлога придружена одредба мушког рода (притом су заједно употребљене у погрешном падежном облику). Уопштено посматрано, будући да се у свим анализираним примерима ради о замени једног морфолошког средства неким другим унутар система српског језика, начелно за све ове грешке могло би се тврдити да су настале као резултат унутарјезичке интерференције. То, наравно, не искључује и неке друге узроке њиховог настанка.

На основу укупних резултата, закључујемо да слагање придевских речи с именицом, у оквиру именичке синтагме, страним студентима представља камен спотицања, нарочито када је реч о граматичкој категорији рода. Колико год се нама, изворним говорницима, конгруенција чинила једноставном и лако разумљивом појавом у српском језику, њој ипак треба посветити више пажње од почетка основног курса (А1) па до краја почетног вишег нивоа (А2). Свим трима категоријама треба посветити пажњу, а ова анализа нам је дала основне смернице.

ЛИТЕРАТУРА

- Arsenijević, N. (1988). Interferencija u mađarsko-srpskohrvatskom dvojezičju: greške u gramatičkoj kategoriji roda. *Pedagoška stvarnost* 34 (9/10): 639–646.
- Arsenijević, N. (1990). *Najfrekventnije interferentne pojave učenika mađarske narodnosti u produkciji na srpskohrvatskom jeziku*. Neobjavljena magistarska teza (Novi Sad, Filozofski fakultet).
- Бабић, Б. (2022). Анализа грешака у роду конгруентне речи у именичкој синтагми у српском као страном језику. *Филолог* 26: 51–77 [Babić, B. (2022). Analiza grešaka u rodu kongruentne reči u imeničkoj sintagmi u srpskom kao stranom jeziku. *Filolog* 26: 51–77].
- Bjelaković, I., Vojnović, J. (2022). *Научимо српску – Let's Learn Serbian 1*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Burzan, M. (1984). *Interferencija u predikatu srpskohrvatske rečenice u jeziku učenika mađarske narodnosti*. Novi Sad: Filozofski fakultet, Institut za južnoslovenske jezike.

- Burzan, M. (1987). OGREŠENJA O KATEGORIJU RODA U SRPSKOHrvatSKOM JEZIKU UČENIKA MAĐARSKЕ NARODNOSTI – SLAGANJE SUBJEKTA I ODREDBE. *Pedagoška stvarnost* 33 (9/10): 789–793.
- Jerković, J. (1988). Unutarjezička interferencija u srpskohrvatskom kao sekundarnom jeziku. *Pedagoška stvarnost* 34 (1): 29–34.
- Ломпар, В. (2011). Род именица и тип дефлексије у настави српског језика као страног, у *Српски као страни језик у теорији и пракси 2*, ур. В. Крајишник (Београд: Филолошки факултет): 19–27 [Lompar, V. (2011). Rod imenica i tip deklinacije u nastavi srpskog jezika kao stranog, u *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi 2*, ур. V. Krajišnik (Beograd: Filološki fakultet): 19–27].
- Mikeš, M. (1968). Kategorija srpskohrvatskog gramatičkog roda u govoru dece mađarskog maternjeg jezika. *Прилози проучавању језика 4*: 249–254.
- Милошевић, С. (2016). Типологија граматичких грешака руских говорника при усвајању српског језика, у *Српски као страни језик у теорији и пракси 3*, ур. В. Крајишник (Београд: Филолошки факултет): 169–179 [Milošević, S. (2016). Tipologija gramatičkih grešaka ruskih govornika pri usvajanju srpskog jezika, u *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi 3*, ур. V. Krajišnik (Beograd: Filološki fakultet): 169–179].
- Perišić Arsić, O. (2016). Analiza grešaka u srpskom jeziku kao stranom na primeru italofona, у *Српски као страни језик у теорији и пракси 3*, ур. В. Крајишник (Београд: Филолошки факултет): 155–168.
- Požgaj-Hadži, V. (1987). Klasifikacija govornih napak pri slovenskih študentih hrvaškega ali srbskega jezika. *Jezik in slovstvo* 33 (1/2): 25–32.
- Станојчић, Ж., Поповић, Љ. (¹³2011). *Граматика српског језика (за гимназије и средње школе)*. Београд: Завод за уџбенике [Stanojčić, Ž., Popović, Lj. (¹³2011). *Gramatika srpskog jezika (za gimnazije i srednje škole)*. Beograd: Zavod za udžbenike].

Biljana M. Babić
University of Novi Sad
Faculty of Philosophy

**ERROR ANALYSIS OF CONGRUENT WORDS IN THE NOUN PHRASE IN
SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE**

Summary

In this paper the author has conducted a morphosyntactic analysis of errors of congruent words in the noun phrase on the basis of a corpus compiled from written assignments of

students at the beginner levels of learning Serbian as a foreign language (A1 and A2). The analysis is a continuation of previous research on errors in gender of the congruent word in a noun phrase. The starting point has been the category of gender since it is most frequently listed as a problem which non-native speakers encounter, especially those whose native language does not possess this category. Since the category of gender in the congruent word is intertwined with the category of number and case, it is necessary to gain insight into errors in their choice as well and compare them with errors in gender in order to gain the whole picture. The aims of the analysis are: the identification of errors, their systematization according to types, description, quantitative and statistical analysis, the presentation of the analysis results according to types of errors, frequency of their occurrence and students' native language.

The analysis shows that the students have made 309 errors in the form of the congruent word in the noun phrase. The errors have most frequently been made in a single grammar feature ($273/309 = 88.4\%$). There are incomparably fewer errors in two grammatical features ($34/309 = 11\%$), while the examples of all three incorrect features are at the level of a statistical error ($2/309 = 0.6\%$). With regard to specific types of errors, errors in gender are by far the most numerous, while far behind them are all the others: gender – 213 (69%), case – 39 (12.6%), number – 21 (6.8%), gender and number – 17 (5.5%), gender and case – 16 (5.2%), gender, number and case – 2 (0.6%), number and case – 1 (0.3%). All errors have been made by 63 students who speak one of fourteen languages.

Key words: Serbian as a foreign language, error analysis, phrase, congruence, gender, number, case.

Примљено: 13. 1. 2023.
Прихваћено: 16. 5. 2023.